

e-makâlât

Mezhep Araştırmaları Dergisi

Journal of Research of Islamic Sects

e-ISSN: 1309-5803

Cilt | Volume: 18 • Sayı | Number: 1

Haziran | June 2025

Editörden

Editorial

Rifat TÜRKEL

Prof. Dr. | Prof.

Dumlupınar Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Mezhepleri Tarihi
Dumlupınar University, Faculty of Theology, Department of Basic Islamic Sciences, History of Islamic Sects

Kütahya, Türkiye

<https://orcid.org/0000-0003-4575-0190>

rifat.turkel@dpu.edu.tr

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Editörden | Editorial

Başvuru | Submission: 29.06.2025

Kabul | Accept: 30.06.2025

Yayın | Publish: 30.06.2025

DOI: <https://doi.org/10.18403/10.18403/emakalat.1731181>

Atıf | Cite As

Türkel, Rifat. "Editorial". *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi* 18/1 (Haziran 2025), 1-4

<https://doi.org/10.18403/10.18403/emakalat.1731181>

Editörden...

Saygıdeğer Okurlar,

e-Makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi olarak 18. cilt 1. sayı ile siz değerli okuyucularımızla buluşmanın mutluluğu içerisindeyiz. Bu sayımızda 14 araştırma makalesi, 1 derleme makalesi, 1 çeviri makalesi, 2 kitap tanıtım, 1 seyahat notları yazısıyla sizlerin huzurundayız.

Yazılar hakkında bilgi vermeden önce sizlere bu sayı ile birlikte gerçekleştirdiğimiz bir iyileştirmeden bahsetmek istiyorum. Bu sayı ile birlikte *e-Makâlât*'ın yazı dosyası tasarımı iyileştirmeler yapılmıştır. Bu süreçte görev alan tüm ekibimize en içten teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Mehmet Zeki İşcan ile Fatma Demir, *Mâturîdî'de Dil ve Din İlişkisi* başlıklı yazısında Mâturîdî'nin Kur'an yorumunda Arap örf ve adetlerini bir anlama yöntemi olarak nasıl benimsediğini ve vahyin sosyal gerçeklik ile ilişkisini nasıl kurduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada Maturidi'nin Te'vilat adlı eserinden verilen çeşitli örnekler tetkik edilmiş ve onun Kur'an'ı anlama çabasının yalnızca akıl ve metafizik ilkelerle değil, aynı zamanda dilin kültürel çağrışımları ve toplumsal gelenekler çerçevesinde de şekillendiği ortaya konulmuştur. Çalışmanın gerek Maturidi'nin dil-vahiy ilişkisinin anlaşılması gerekse Kuran ayetlerinin anlaşılmasında kültürel habitusun önemine dair farkındalık sağlaması açısından alana katkılar sağladığı düşünülmektedir. Halide Rumeysa Küçüköner, *Dijitalleşme Çağında Şî-İmâmî Mehdici Söylemin Yeni Bir Dine Evrilmesi Ahmedî Barış ve Nur Dini* başlıklı çalışmada 21. yüzyılda küreselleşme ve dijitalleşmenin etkisiyle ortaya çıkan, kendisini bir din olarak tanımlayan Ahmedî Barış ve Nur Dini'ni ele almıştır. Reyhan Erdoğan Başaran'ın *Mufaddal b. Ömer el-Cu'fî: Gulât Düşüncesindeki Yeri ve Nusayrî Geleneğe Etkisi* isimli çalışması ise, Sünnî, İsnâaşerî ve Nusayrî kaynaklarda ismine yer verilen tartışmalı bir şahsiyet olan Mufaddal b. Ömer el-Cu'fî'nin Sünnî, İsnâaşerî ve Nusayrî metinlerindeki sunumunu tetkik etmeyi amaçlamış, Mufaddal'ın söz konusu metinlerdeki işleniş, ona atfedilen risâleler dikkate alınmak suretiyle incelenmiş, ayrıca Mufaddal'ın gulât düşüncesine katkısı ve ona atfedilen aşırı fikirlerin Nusayrî geleneği içinde günümüze aktarımı ortaya konulmuştur. Çalışma Mufaddal'ın tarihsel kimliği ve itikadi görüşleri noktasında birbirinden ayrılan rivayetleri bütüncül bir şekilde tetkik etmesi açısından alana katkı sunmaktadır.

Yunus İbrahimoglu'nun *"Türkiye'de Alevilik Temalı Tezler Konu Olan Cemevlerinin Dünü, Bugünü ve Yarınına Dair Bir İnceleme: İslam Mezhepler Tarihi Örneği"* adlı çalışması ise, Türkiye'de İlahiyat alanında Alevilik üzerine yapılan lisansüstü tezlerde cemevlerinin nasıl ele alındığını incelemektedir. Araştırmanın amacı, söz konusu tezlerde cemevlerine dair elde edilen verileri kronolojik olarak değerlendirerek bu mekânların dinsel, sosyal, eğitsel ve hukuksal işlevlerini ortaya koymaktır. Cemevlerinin tarihsel süreç içindeki değişimini ve günümüzdeki konumunu bütüncül bir bakış açısıyla görebilme noktasında değerli katkılar sunmakla birlikte, bu konuya eğilen akademik çalışmalara dair bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır. Edip Yılmaz ve doktora danışmanı Mehmet Zeki İşcan ise *Tarihsel ve Politik Bağlamda Eş'arîlik Mu'tezile İlişkisi* başlıklı çalışmada İslam düşüncesinde merkezi bir konuma yerleşmeye çalışan ve yer yer çemberin içinde kalma mücadelesi veren Mu'tezile ve Eş'arîlik arasındaki ilişkiyi sosyo-politik bir çerçeve içerisinde ele almaya çalışmıştır. Abdylkader Durguti, *İran'ın Balkanlardaki Kültürel Faaliyetleri ve Şîliği Yayma Etkileri Üzerinde Bir Değerlendirme* başlıklı çalışmada İran'ın kurumsal mekanizmalarla yürüttüğü kültürel açılımların niteliğini ortaya koymayı amacından yola çıkarak İran'ın Bosna Savaşı sonrası Balkanlar'da kültürel faaliyetler yoluyla Şîliği yayma stratejisini incelemektedir. Ayrıca bu araştırmanın, İran'ın kültürel diplomasi araçlarını sistemli kullanma biçimini göstererek Balkanlar'daki nüfuz arayışını anlamaya yardımcı olması yönü de bulunmaktadır.

Şahabettin Ertan Altunrende, *İsmâ'îlî Kâdî Nu'man b. Muhammed'in Esâsü't-Te'vil* isimli çalışmada Fatimiler döneminin önemli İsmâ'îlî âlimlerinden Kâdî Nu'man b. Muhammed'in (ö. 363/974) Esâsü't-Te'vil adlı eserinde peygamber kıssalarına yaptığı te'vilin anlayışını incelemektedir. Çalışma, İsmâ'îlî tefsir ekolünün Kur'an yorumculuğundaki yerini ve İslami

düşünceye etkisini tartışmaya açması bakımından önemlidir. Adnan Sevmezler ve Kamil Çoştı, *Alevilik-Bektaşılık Başlıklı Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi* başlıklı çalışmasında Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi web sitesinde yer alan Alevilik-Bektaşılık başlıklı lisansüstü tezlerin program türü, üniversite, enstitü, ana bilim/ana sanat dalı, en fazla danışmanlık yapan akademisyenler, dil, yöntem, yıl gibi değişkenler açısından incelemesini ve bibliyometrik analizini yapmaya çalışmıştır.

Ömer Öztürk ve arkadaşları *Tefsir ve Usûl-i Fıkıh Açısından Müt'a Nikâhı Tartışması* başlıklı çalışmasında Kur'an-ı Kerim tefsiri, hadis yorumu ve fıkıh usûlü açısından İmamiyye Şia'sının bakış açısına, mezhepler arası yaklaşım farklılıklarını gösteren değerli bir örneğe değinmektedir. Ayşe Kocabaş, *Yahya b. Hamza ve er-Râik fî tenzihi'l-Hâlık'ta Tenzih Doktrininin Temelleri* isimli yazısında çeşitli alanlarda yüzü aşkın eseri bulunan üretken ve ansiklopedik bir alim olan Yahya b. Hamza'nın er-Râik fî tenzihi'l-Hâlık adlı eserindeki tenzih konusundaki yaklaşımını ele almaktadır. Hüsamettin Kaya ise *Mu'tezile Kelamında Hadis Yorumu: İnşikâku'l-Kamer Hadisi Üzerine Bir İnceleme* başlıklı yazısında ayın ikiye yarılması mucizesini konu edinen inşikâku'l-kamer rivayetleri üzerinden Mu'tezile'nin hadis anlama ve yorumlama biçimine ışık tutmaya çalışmıştır.

Mehmet Bilâl Yamak, Sultan II. Abdülhamid, Muhammediyye'yi Niçin Yasakladı?: "Men'-i Tab'ü İntişâr" başlıklı yazısında Osmanlı tarihinin en çok okunan, en yaygın eserlerinden biri olan ve 853/1449 yılında Yazıcızâde Muhammed Efendi tarafından tamamlanan Muhammediyye'nin II. Abdülhamit döneminde yasaklanmasını konu edinmekte ve yasaklanma nedenini tartışmaktadır. Arşiv belgelerinden hareketle Muhammediyye'nin yayımlandığı sürecin sosyal, siyasi gündeminin nabzının tutulması bakımından makale, önemli bir çalışmadır.

Halit Kars, *Mihne'nin Mısır'daki Mâlikî Alimler Üzerindeki Etkisi* isimli makalesinde halku'l-Kur'an doktrini benimsediği için Mihne uygulamalarına maruz kalan ve sorgulanmamak için kaçan veya saklanan Mısır'daki Mâlikî alimleri konu edinmektedir. Araştırma neticesinde Mihne uygulamalarının Mısır'da Bağdat'la eş zamanlı olarak başlatıldığı ve Mihne'den azade bazı hukuki davaların Mihne süreciyle ilişkilendirilerek ortaya konulduğu görülmektedir.

Adnan Arslan, *Türkiye'deki İlahiyat Alanında Gazzâlî Üzerine Kaleme Alınan Yayınların Bibliyometrik Analizi* başlıklı çalışmasında Gazzâlî hakkında yazılan makaleleri niceliksel olarak inceleyerek en üretken yazarları, ilgili kurumları, yayın yapılan dergileri ve en çok ele alınan konuları belirlemek amacıyla Türkiye'de Ebû Hâmid el-Gazzâlî hakkında yayımlanan 662 makalenin bibliyometrik analizini yapmaktadır. Yazı Gazzâlî hakkında yapılan çalışmaların Türkiye'deki akademik seyrine dair genel bir tablo sunulmakta ve genç araştırmacılar için Gazzâlî üzerine yapılabilecek muhtemel çalışmaların yönünü belirlemede kaynak sağlanmaktadır.

Ahmet Sonay ise *Çağdaş Arap Alevîsi (Nusayri) Âlimler: Tarsus Özelinde Biyografik Bir Araştırma* başlıklı derleme niteliğindeki çalışmasında ise 20. asırda Tarsus'ta yaşayan Arap Alevîsi (Nusayri) din adamlarının hayatlarını, eserlerini ve dinî faaliyetlerini ilmi bir üslupla araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada, sözlü ve yazılı kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda 20. Asırda Tarsus'ta yaşayan yirmi Nusayri dini liderin biyografisine yer verilmiş ve Nusayrilerin Tarsus'taki yakın tarihlerinin aydınlatılmasına katkıda bulunulmuştur.

Rabia Sena Çakır Ihsan, Juan Jose Escobar Stemman'ın *Middle East Salafism's Influence and Radicalization of Muslim Communities in Europe* başlıklı yazısını Türkçe'ye çevirmiş, akademik camianın dikkatine sunmuştur.

Bu sayıda iki adet kitap incelemesi yazısı bulunmaktadır. İlknur Bahadır Yüksek, *Arabistanlı Philby: Bir İngiliz Casusunun Vehhabi Devleti'nin Kuruluşundaki Rolü* isimli eserin; Şükrü Bostancı ise *Siyasi-İtikadi Bir Mezhep Olarak Hanbeliliğin Teşekkül Süreci* başlıklı eserin değerlendirmesini yapmıştır.

Bu sayıda bir seyahat notu yazısı bulunmaktadır. Ahmet İğdi, *Cezayir'in Mizâb Bölgesine Seyahat ve Cezayir İbâzileri Üzerine Notlarını* paylaşmış, mezhepler tarihçilerinde farkındalık oluşumuna katkı sunmuştur.

e-Makâlât'ın bu sayısına makaleleri ve yazılarıyla katkıda bulunan başta saygıdeğer yazarlarımıza, yazıların değerlendirilme sürecinde hakem olarak destek veren saygıdeğer meslektaşlarımıza, değerlendirme, dil kontrolü ve tasarım sürecine katkı veren ekip

üyelerimize hassaten teşekkür ederiz. Ayrıca siz değerli okurlara, danışma ve yayın kurulu üyelerine ve İslam Mezhepleri Tarihi ailesinin kıymetli üyelerine destekleri için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Rifat Türkel
Haziran 2025